

Vortkreado

Prefiksoj

Sufiksoj

Ekzercoj

Kantoteksto

Rezumo kaj Dankon

Esperanto kun Titi: klaso 10 Kopirajto 2023
de titix sub permesilo [CC BY-SA](#)

Kiel oni kreas vortojn?

En Esperanto hay **tres clases** de palabras:

- **Simples**: se forman con la raíz. Ej: vespero, tarde; manĝo, comida; vorto, palabra; krei, crear.
- **Compuestas**: tienen dos raíces. Ej: vespermanĝo, cena; vortkreado, creación de palabras; oranĝkolora, color naranja.
- **Derivadas**: se forman con al menos una raíz y un prefijo o sufijo. Ej: vort'et'o, palabrita. De vorto, palabra; y -et-, pequeña o pequeño. La -o final determina que es un sustantivo.

Konataj prefiksoj

mal-, mal'alt'a

ge-, ge'patr'o'j

bo-, bo'fil'in'o

pra-, pra'av'o

dika, gruesa

ruĝa, roĝa

linio, línea

La bopatrino estas malalta.

La praavino donas kukon al la nepoj.

Liaj gefratoj estas pli afablaj.

La maldika ruĝa linio.

La bopatro estas pli alta ol la bofilo.

La nepoj estas malpli rapidaj ol la nepinoj.

Novaj prefiksoj

dis-, separación. Doni, dar; disdoni, repartir.

ek-, iniciar algo. Eklegi, empezar a leer.

eks-, "ex", que fue. Eksdirektoro, eksedzino.

fi-, despectivo moralmente. Vorto, palabra; fivorto, palabrota.

mis-, erróneo, deficiente. Kompreni / miskompreni.

re-, repetición. Fari, hacer; refari, rehacer.

Traduku frazojn

La **bofrato** manĝos pirojn.

Karlo kaj Maria estas miaj **geamikoj**.

Lia **praavo** estis **malsana**.

La kato subite **ekkuris**.

Ili **disdonas** broŝuron.

La **eksministro** **miskomprenis** la frazon.

Ne diru **fivortojn**!

Ni **refaros** la prelegon.

subite, de repente

broŝuro, folleto

-u, verbo en imperativo

prelego, presentación

Konataj sufiksoj

-**in-**, onkl'in'o

-**et-**, kat'et'o

-**eg-**, dom'eg'o

-**on-**, kvar'on'o

-**ul-**, dimanĉ'ul'o

-**ej-**, kaf'ej'o

-**ec-**, super'ec'o

-**abl-**, ne'kred'abl'e

riĉo, riqueza

Mia avino ne iris al la lernejo.

La katetoj estas en la domo.

La beleco de la amikeco.

Tiu junulo ne estas riĉulo.

La kuko estas manĝebla.

Je la oka kaj duono.

Novaj sufiksoj

-**ad-**, acción continuada. Paroli, hablar; parolado, discurso.

-**il-**, instrumento, herramienta. Parol'il'o, micrófono.

-**er-**, elemento individual. Mono, dinero; monero, moneda.

-**uj-**, cosa que contiene otra. Monujo, monedero.

-**ist-**, profesión. Muziko, música; muzikisto, músico.

Traduku frazojn II

Lia patro estis okul**isto**.

La mon**ero** ne estas en la mon**ujo**.

Nia onkl**ino** havas tri hund**etojn**.

Tiu dom**ego** estos kafe**jo** por diman**ĉuloj**.

Ni praktikas la ekonomian egale**con**.

Ŝi faros parol**ado** sen parol**ilo**.

Karlo venis je la sepa kaj kvar**ono**.

Mi estas nevide**bla** virino.

hundo, perro

praktiki, practicar

vidi, ver

virino, mujer

Kantoteksto

Malfermu belulino

Sefarda kanto per Kaj Tiel Plu

<https://esperanto.cat/kajtielplu/indekso.html>

Malfermu belulino

- **Malfermu belulino**, baldaŭas matenruĝ'
- Al vi mi ne **malfermos**, ho bela amat' (bis)

- Preĝ**ad**as mia patro, li aŭdos nin.
- Estingu al li la lumon, tuj dormos li;
estingu al li la lumon, **ekkuŝos** li.

- Kudr**ad**as la patrino, ŝi aŭdos nin.
- **Ekkaŝu** la kudrilon, tuj dormos ŝi;
ekkaŝu la kudrilon, **ekkuŝos** ŝi.

fermi, cerrar
baldaŭ, pronto
ruĝo, color rojo
ami, querer
preĝi, rezar
aŭdi, oir
estingi, apagar
tuj, en seguida
lumo, luz
dormi, dormir
kuŝi, acostarse
kaŝi, esconder
kudro, costura

Avrix mi galanica

Originalo en la judhispana / sefarda

- Avrix mi galanica que ya va a amanecer.
- Avrir yo no vos abro mi lindo amor;
la noche yo no durmo pensando en vos.

- Mi padre 'sta meldando, mos oyerá.
- Matalde la luzezica si se dormirá;
matalde la luzezica si s'echará.

- Mi madre 'sta cuziendo mos oyerá.
- Pedrelde la alujica si se dormirá;
pedrelde la alujica si s'echará.

Rezumo

Prefiksoj

Mal, ge, bo, pra, dis,
ek, eks, fi, mis, re.

Sufiksoj

In, et, eg, on, ul, ej,
ec, ebl, il, er, uj, ist.

Substantivoj

Broŝuro, prelego,
junulo, riĉulo, hundo,
virino, ruĝo, amato,
lumo, kudro.

Adverboj

Subite, baldaŭ.

Adjektivoj

Manĝebla.

Verbo

-u, imperativo

Praktiki, vidi, fermi,
preĝi, aŭdi, estingi,
dormi, kuŝi, kaŝi.

Dankon

Fontokodo kurso klaso 10:

<https://gamifi.cat/docs/eo/kurso/klaso-10.odp>

Farita kun libera programaro: Debian, LibreOffice Impress kaj Inkscape

Publika ŝlosilo de titix:

49nWdTQqDT8qpazzPeP6NH92NwppG7YEh6PFYC2VecNA